

Martin Fahlgren

Régis Debray och den latinamerikanska gerillan

Om Debrays Kritik av vapnen

Den franska filosofen, journalisten och författaren Régis Debray inspirerades tidigt av den kubanska revolutionen och blev under 1960-talet en av dess viktigaste propagandister och förespråkare, särskilt i Latinamerika och Sydeuropa (Frankrike, Spanien, Italien), men uppmärksammades även i andra delar av Europa.

I mitten av 1960-talet blev Debray professor i filosofi vid Havannauniversitet och kom i närkontakt med Che Guevara och dennes idéer. Debray blev en varm gerillaanhängare och skrev boken [Revolution i revolutionen](#) (publicerad 1967) där han analyserade och sammanfattade gerillakrigets strategiska och taktiska idéer. Boken, som översattes till många språk, fick en enorm genomslagskraft, särskilt i Latinamerika, där den blev något av en handbok, under ett par år viktigare än Guevaras skrifter, för de gerillarörelser som växte fram över hela kontinenten.

Debray drog de praktiska konsekvenserna av sina idéer och anslöt sig till Guevaras gerilla i Bolivia, där han tillfångatogs av regeringstrupper i oktober 1967, strax innan även Che greps (och mördades). Debray dömdes till 30 års fängelse, men benådades i december 1970.

1971 hade dock gerillarörelserna redan råkat ut för en lång rad motgångar, samtidigt som "Unidad Popular" i Chile lyckades uppbåda ett omfattande folkligt stöd, i motsats till gerillarörelserna. Så det är inte så underligt att Debrays huvudintresse nu kom att förflyttas mot Chile, vilket bl a (1972) resulterade en intervjubok med den socialistiske presidenten Salvador Allende.¹ Men "experimentet Chile" blev inte heller särskilt långlivat: I september 1973 störtades Allende-regeringen av en blodig militärkupp och makten greps av en militärjunta under general Augusto Pinochet.

Dessa bakslag behövde givetvis analyseras och förklaras och det var också något som Debray tog itu med. Resultatet blev *Kritik av vapnen* (i 2 delar), som kom ut 1974 och 1975. Den var främst en uppgörelse med den extrema gerillalinje som han själv hade förespråkade tidigare, men han försökte också göra ett bokslut över Chile-erfarenheten.

Jag läste inte *Kritik* ... när den kom ut. Detta berodde främst på att jag inte trodde att hans självkritik och kritik var särskilt intressant utifrån en revolutionärt marxistisk utgångspunkt, en ståndpunkt som delades av många andra inom den revolutionärt marxistiska vänstern, som i stort sett ignorerade boken, en attityd som förstärktes när Debray senare gick med i franska socialistpartiet.

När jag nu till slut tog itu med *Kritik*..., insåg jag att det var ett misstag att ignorera detta arbete, som visade sig vara betydligt mer intressant och innehålla avsevärt mer substans än jag trodde tidigare.

Det är viktigt att slå fast att den Debray som träder fram i *Kritik*... inte är en reformist som tar avstånd från revolutionär kamp, utan det handlar främst om en uppgörelse med den överförenklade syn på revolution och väpnad kamp som han själv varit förespråkare för. Och denna uppgörelse är inte abstrakt, utan Debray gör många träffsäkra iakttagelser och analyser av både Latinamerikas socio-ekonomiska verklighet, arbetarrörelsen, vänstergruppernas strategi och taktik, liksom orsakerna till att gerillainriktningen blev ett totalt misslyckande.

¹ Se [Samtal med Allende](#)

Mycket är bra ...

Till det som är bra i boken hör att Debray klargör hur det kunde komma sig att gerillalinjerna fick en sådan genomslagskraft i Latinamerika. Givetvis spelade här segern på Kuba en viktig inspirerande roll. En viktig annan aspekt är de valnederlag och andra motgångar som vänstern hade råkat ut för i land efter land och som fick delar av vänstern att dra slutsatsen att ”den fredliga vägen” var otänkbar och därför återstod bara väpnad kamp. Men samtidigt – och här pekar Debray på en central punkt – gerillorna utgjordes av avantgardegrupper som egentligen saknade folklig förankring:

Såväl i teorin som i praktiken var ”fokismen” en produkt av denna vågdal för den folkliga rörelsen, för vilken den ansåg sig uppträda som kompensation och som botemedel — i själva verket som ett *surrogat*. I den föreliggande situationen drevs den att framställa sig som ett alternativ och som en ersättning för massrörelsen, *vilket den just då i själva verket var*. Denna objektiva beskrivning kom emellertid olyckligtvis att subjektivt uppfattas — mer eller mindre uttalat, mer eller mindre systematiskt — som om den väpnade revolutionära kampen inte var ett organiskt och solidariskt komplement till massornas kamp, utan i stället som en konkurrent till den, eller till och med som dess enda verkliga manifestation.

Gerillorna växte inte fram organiskt ur arbetar- eller bonderörelsen, utan utgjordes främst ungdomar från småborgliga miljöer (studenter och liknande). Debray skriver:

En idé blir ett påtagligt maktmedel först då den materialiseras i ett parti, en rörelse, ett samhällsskikt. Förespråkarna för tanken på väpnad kamp i Latinamerika kom, efter den kubanska revolutionen, nästan uteslutande ur bourgeoisins och småbourgeoisins led. I den mån det rör sig om väpnad kamp för de exploaterades maktövertagande är det arbetarklassens, ”den enda kompromisslöst revolutionära klassens”, sak att genomföra denna socialistiska revolution. Gerillans ledare, soldater och sympatisörer borde således logiskt sett ha uppgått i eller sökt samarbete med den samhällsklass som motsvarade arten av den revolution som de igångsatte. De som kämpade *för arbetarnas sak* hade emellertid inte själva sitt ursprung i arbetarnas led (möjligen med undantag för de argentinska gerillarörelserna). Det föreligger alltså en *motsägelse* mellan å ena sidan (den proletära) revolutionens klassinnehåll och å den andra (den småborgerliga) klasstillhörigheten hos dess mest beslutsamma förespråkare.

Därmed var gerillan redan från början isolerad från de massor som den såg sig som förkämpe för. Och utan masstöd var gerillan dömd att misslyckas.

I detta sammanhang så kan jag inte låta bli att påpeka att trotskisterna i Bolivia och Peru gjorde tvärtom – där växte det väpnade motståndet fram ur just massrörelsen (gruvarbetare resp bönder) – vilket Debray uppenbarligen inte vill räkna trotskisterna till godo.

Massförankring var för något som utmärkte den kubanska revolutionen, vilket också Debray klargör. På Kuba hade gerillan kraftiga band till massorna både på landsbygden och i städerna, till skillnad från gerillorna i det övriga Latinamerika. Men inte bara det. Debray påvisar flera andra faktorer som var gynnsamma för de kubanska revolutionärerna och som saknades i de övriga länderna.

Här kommer vi in på en annan viktig fråga som egentligen borde vara självklar men uppenbarligen inte var det för gerillaförespråkarna, nämligen att man för att kunna utarbeta en vettig revolutionär strategi måste utgå från verkligheten, vilket betyder att grundligt och konkret analysera de ekonomiska, sociala (klassmässiga), politiska och historiska förhållandena.

Debray påvisar att begreppet ”Tredje världen” (som främst har maoistiskt ursprung) snarast är en mystifikation, som fördunklar problematiken i stället för klargöra den: Latinamerika har mycket litet gemensamt med de flesta länderna i Asien och Afrika (vad har t ex Bangladesh gemensamt med Chile?). Det är inte möjligt att utarbeta en detaljerad gemensam strategi, för att inte tala om taktik, för alla dessa länder – de är för olika. Och inte nog med det: även inom

Latinamerika finns stora skillnader, t ex mellan Bolivia och Argentina. Givetvis finns också gemensamma drag, men om man inte tar stor hänsyn till de faktiska förhållandena i resp. land, då kan man heller inte utarbeta en slagkraftig politik (tag t ex frågan om ursprungsbefolkningen i Latinamerika – i vissa länder, t ex Peru och Bolivia är den av avgörande vikt, medan den i Argentina och Uruguay är ett marginellt problem). Debray diskuterar dessa frågor och visar att det var något som gerillarörelserna i stor utsträckning missade.²

Debray framhåller – helt riktigt – att det är felaktigt att se kampen i Latinamerika i termer av ”den koloniala och nationella frågan”:

Den revolutionära kampen i Latinamerika ingår inte i vad man inom kommunismen traditionellt kallar ”den nationella och koloniala frågan”. Den behöver därför inte utan vidare underordna sig teorins föreskrifter. Den skiljer sig fundamentalt från den kamp som pågår i Asien och i Afrika. De revolutionära rörelserna i Latinamerika är *objektivt sett icke nationella befrielseörelser*. Deras mål är inte ett visst lands politiska oavhängighet eller upprättandet av en oberoende nationalstat. Den som använder termen nationell befrielseörelse gör sig strängt taget skyldig till ett språkmissbruk, eller också talar han bildligt.

Att se kampen som en ”nationell befrielseörelse”, som främst en antiimperialistisk revolution leder till att den revolutionära rörelsen avskärmar sig från massorna:

De som talar enbart om *nationell befrielse* förbiser det ömsesidiga beroende som förenar den utländska imperialismens nationella (politiska och polisiära) förtryck med den ekonomiska ut-sugningen av arbetarna genom det dominerande monopolkapitalet i allians med det underordnade inhemska kapitalet. De har en benägenhet att ställa sig över klasskampen och arbetarnas konkreta krav, för att i stället framhäva abstrakta eller verkningslösa patriotiska fraser — vilket får till följd att de ständigt löper risken att överlåta rörelsens ledning på den ”nationella bourgeoisin”. Då de sätter det proletära och socialistiska målet för kampen inom parentes avhänder de sig möjligheten att uppskatta den verkliga maktbalansen...

”Nationella befrielseörelser” är vad dessa revolutionära rörelser skulle vilja vara, eller vad de inbillar sig vara. I själva verket är det ett inbördeskrig de för. Utan att veta om det, underordnar de sig därmed alla de förutsättningar som gällt för de mest slaviskt traditionsbundna kommunistpartierna, vilkas taktik de inkonsekvent nog misstänkliggör samtidigt som de blint anammar deras strategi. Även de förutsätter en ”antifeodal” och ”strikt” antiimperialistisk revolution; också de för underförstått en ”nationell enhetspolitik” (som det venezolanska KP 1958) som ofta urartar till klassarbetspolitik (som i Venezuela 1958). När man begär av massorna att de skall offra sig för intressen som inte är deras, bör man inte förvåna sig över att de inte ställer upp — inte heller över att man rätt vad det är finner sig stå ensam mot fienden.

... fast en del är dåligt

Givetvis skriver Debray också en hel del dumheter. De flesta av dessa beror på att han i vissa avseenden fortfarande är fången i ett stalinistiskt tänkande. Detta gäller t ex frågor om vilken allianspolitik som bör föras, där han svävar på målet om hur man ska förhålla sig till den nationella bourgeoisin och småbourgeoisin. Här intar han ståndpunkter som placerar honom mellan de traditionella kommunistparterna och de revolutionära marxisterna.

² Detta att man måste analysera verkligheten konkret och allsidigt är något som många inom dagens vänster inte verkat inse när det gäller ”den arabiska revolutionen”, där många av länderna trots en gemensam historia vad gäller språk, religion m m är så ekonomiskt, socialt och etniskt osv olika att man inte kan dra dem över en kam. Libyen och Syrien hade det gemensamt att de styrdes av diktatorer (Kadaffi resp Assad), men fö så var skillnaderna stora socialt och ekonomiskt (levnadsstandard, medelinkomst m m var betydligt högre i Libyen), men även religiöst och etniskt, där förhållandena i Libyen är betydligt mindre komplicerade än i det tätbefolkade Syrien. I Syriens fall har därför religiös och annan sektarism haft mycket större vikt än i Libyen, där klan-tillhörighet verkar ha haft större relativ tyngd, även om klaner spelar roll också i Syrien och islamistisk fundamentalism (i form av IS/Daesh) fått fotfäste även i Libyen.

Ett annat problem är Debrays knytning till den franske filosofen Louis Althusser. Detta framgår bl a genom ett brev från Althusser som Debray återger i sin helhet och som han kommenterar på ett mycket respektfullt sätt, trots att det håller samma ”teoreticistiska” stil som man vant sig när det gäller Althusser. Det Althusser ägnar sig åt i brevet är en *textanalys* av *Revolution i revolutionen*, medan verkligheten i Latinamerika knappt har någon plats alls (Althusser deklarerar själv att han är okunnig om förhållandena i Latinamerika). Hans randanmärkningar framstår som utanförstående, eftersom de är så abstrakta, även om han har en del poänger att komma med. Men i relation till den konkreta strategiska och taktiska diskussion som förs i Debrays bok framstår de sidor som ägnas åt Althusser ganska så ovidkommande.

Bokens avslutande kapitel om Chile är läsvärt, men även där lyser – enligt min mening – bristerna i Debrays tänkande.

Han konstaterar – helt riktigt – att detta att det aldrig kom till stånd ett ”centraliserat, homogent avantgarde som kunde visa vägen och ge utvecklingen en klar inriktning”, dvs ett revolutionärt parti med massförankring, var en allvarlig black om foten. Men samtidigt har han mycket litet att komma med när det gäller vilken en politik som skulle kunnat frambringa ett sådant parti: Debray påvisar strategiska och taktiska svagheter i de olika politiska linjer som drevs av Unidad Popular-regeringen och av den övriga vänstern, men har mycket litet att komma med när det gäller vad man borde ha gjort i stället.

Chile-kapitlet andas pessimism och ger intryck av att Debray anser att nederlaget egentligen var oundvikligt. När det gäller t ex den avgörande frågan om proletariats beväpning och frågan om det revolutionära arbetet inom krigsmakten (för att kunna stå emot militärkuppen), så konstaterar Debray att Allende-regimen inte gjorde tillräckligt, men menar samtidigt att det förmodligen var en omöjlig uppgift.³

Nederlaget i Chile var nog den enskilt viktigaste händelsen som fick Debray att ytterligare en viss tid förlora tron på att det var möjligt att på kort eller medellång sikt åstadkomma en verklig socialistisk utveckling (i Latinamerika eller på annat håll).⁴ Den ideologiska utvecklingsprocessen slutade med att han gick med i det franska socialistpartiet.

Men det finns ytterligare en aspekt av Debrays *Kritik...* som måste nämnas, nämligen hans överspända antitrotskism. Här handlar det inte om finlir, utan det är rallarsvingar som gäller.

Denna antitrotskism, som ibland ger intryck av skuggboxning, beror förmodligen på att Debray vill undvika att själv bli stämplad som trotskist och hålla sig väl med sina gamla kamrater inom den antitrotskistiska vänstern (maoistiska och centristiska grupperingar, såsom chilenska MIR, och givetvis de traditionella kommunistpartierna).

Se t ex följande demagogiska utfall (ur bokens kapitel 4):

Fjärde internationalens europeiska utsända i Latinamerika har varken kommit ihåg eller lärt något av stalinismens misslyckanden i denna världsdelen, en historisk tragedi som de femtio år efteråt upprepar i sin egen skala, liksom en miniatyrfars. Att göra anspråk på att staka ut en politisk linje och reglera den inre organisationen åt oberoende rörelser och därvid förbigå de styrande organ som dessa själva fritt utvalt åt sig, detta utan att delta i rörelsens dagliga tillvaro och ibland till och med

³ På marxistarkivet finns en hel del viktiga texter och analyser om Chile. Se t ex resolutionen från Fjärde Internationalens förenade sekretariat i december 1971 (dvs nära 2 år innan militärkuppen), [Chile - den kommande konfrontationen](#), artikel och dokumentsamlingen [UP i Chile - gamla illusioner och nya](#) (från 1976) samt artikelsamlingen [Tidskriften Fjärde internationalen om Chile](#). För texter som förespråkar den ”centristiska” vänsterorganisationen MIR:s inriktning, se [Chile: klasskamp och strategi 1970-73](#) (från 1974). Länkar till ytterligare texter finns i de angivna samlingarna.

⁴ På den punkten skulle det dock visa sig att Debray hade fel, ty 1979 lyckades sandinisterna stöta diktatorn Somoza i Nicaragua – mera om detta nedan.

utan att vare sig känna till landet ifråga eller ens tala dess språk; att utnyttja kamraternas internationalistiska solidaritetskänsla för att utifrån splittra och bedra rörelserna; att blåsa upp eller också på konstgjord väg underblåsa fraktionsstrider och splittringstendenser för att efteråt återvända hem med sin rapport till ”exekutivkommittén” (kommitté för vadå?) i Europa — allt detta är uttryck för en politisk oskuld som till syvende og sist förblir verkningslös. Den splittringsverksamhet som bedrevs i Guatemala 1964 inom Yon Sosas gerilla och i Argentina 1972 inom ERP och PRT visar att lögnen, illojaliteten och de cyniska intrigerna åtminstone har den fördelen att de likviderar sig själva, om de inte dessförinnan lyckats likvidera den infiltrerade organisationen. Fjärde internationalen, som tycks vara en utomordentligt framgångsrik förlagsverksamhet med massor av filialer (de ”lokala sektionerna”) vars effektivitet vad beträffar reklamen ingen kan förneka, motsäger för övrigt inte sig själv bara på en punkt. I Västeuropa angriper och nedsvärar redaktörerna för dess bulletiner och broschyrer sedan flera år den kubanska revolutionen, samtidigt som de påstår sig vara de verkliga vännerna till rörelser som de argentinska PRT och ERP, vilka liksom MLN-Tupamaros, den chilenska MIR och den bolivianska ELN i Cuba ser ett kontinentalt, internationalistiskt, konsekvent avantgarde. Eftersom de undviker att nämna de dokument från alla dessa organisationer som bekräftar detta anser sig således murvlarna i Quartier Latin mer kompetenta än gerillan på platsen att bedöma den kubanska revolutionens insatser i Latinamerika.

Man kan inte påstå att Debray här är särskilt konkret eller ens konsekvent.

Exempelvis ondgör han sig över den trotskistiska ”splittringsverksamheten” i ERP och PRT i Argentina, utan att konkretisera vad det hela handlade om politiskt. Det som saken gällde var att försöka få ERP/PRT att överge den alltmer extrema stadsgerillalinje som man utvecklade under denna period, dvs gällde den typ av militaristiska avantgardistiska inriktning som Debray själv kritiserar och gör upp med i *Kritik...*⁵ Den inte betydelselösa skillnaden är att trotskisterna insåg varhän det barkade och därför kritiserade och försökte avstyra denna politiska linje när det hela pågick och det när det fortfarande fanns tid att vända om, och inte som Debray i efterhand, när det stod klart att den politiken lett till katastrofala nederlag. Är det Debrays dåliga samvete som talar i dessa rader?⁶

Av det ovan citerade avsnittet framgår att Debray anser att de latinamerikanska trotskisterna var styrda från Europa. Att detta inte är en illvillig tolkning av Debrays ståndpunkt, bekräftas av att han på ett annat ställe talar om ”Fjärde internationalens byråkrater som på 6 000 kilometers avstånd vill fjärrstyra och nästla sig in i de genuina revolutionära rörelser vars språkrör de säger sig vara”.

Vilka belägg har Debray för ett sådant påstående? När allt kommer omkring är det fullständigt gripet ur luften. De europeiska trotskisterna hade varken de materiella eller personella resurserna för att genomföra en sådan fjärrstyrning (detta i motsats till Moskva, Peking och Havanna) även om de hade önskat att de kunde. Däremot är det riktigt att europeiska trotskister intresserade sig för vad som skedde i Latinamerika och försökte bidra till debatten om strategi och taktik.⁷ Vad är felet med det? Det är ju vad fransmannen Debray själv sysslade med, fast utifrån en annan utgångspunkt.

⁵ För exempel på motsättningarna med ERP/PRT, se avsnittet ”Våra meningsskiljaktigheter med PRT” i Ernest Mandels text [Till leninismens försvar - Till Fjärde internationalens försvar](#).

⁶ Debrays påstående ”I Västeuropa angriper och nedsvärar redaktörerna för dess bulletiner och broschyrer sedan flera år den kubanska revolutionen...” är helt barockt med tanke på att den majoritetsriktning (”Fjärde Internationalens Förenade Sekretariat [FS]”) som Debray fö kritiserar snarast utmärktes av en alltför okritisk hållning till Kuba och dess politik (inklusive gerillalinjén). Det fanns förvisso trotskister som i viss mån förtjänar Debrays karakteristisk, först och främst de skalyiterna som utsatts för hård kritik för just sin syn på kubanska revolutionen av majoritetsriktningen. Debrays påstående visar att han medvetet eller omedvetet drar alla ”trotskister” över en kam – jag är böjd att tro att Debray faktiskt visste hur det låg till, men av polemiska och opportunistiska skäl lät bli att klargöra de verkliga förhållandena.

⁷ Se kritiken av gerillalinjén i [Argentina och Bolivia - ett bokslut](#) av Hugo Blanco m fl. Se även artikelsamlingen [Den revolutionära vägen för Latinamerika](#) (Livio Maitans artikel och intervjun med Douglas Bravo).

Enligt Debray fungerade de latinamerikanska trotskisterna som parasiter som bara saboterade de revolutionära rörelserna. För att kunna upprätthålla en sådan attityd så måste Debray förtiga viktiga delar av den latinamerikanska verkligheten och för stunden förtränga att gerillalinjens var en återvändsgränd som var ytterst kostsam för den revolutionära vänstern i Latinamerika.

För att fullborda sin svartmålning av den latinamerikanska trotskismen negligerar Debray allt som kan störa den bild som han tecknat.

Således förtiger han trotskismen i Bolivia, som spelade mycket viktig roll särskilt under 1950-talet (bland gruvarbetarna).

Debray har heller inget att säga om Hugo Blancos framgångsrika verksamhet (i början av 1960-talet) bland bönder i Peru.⁸ Den bonderörelse som Blanco ledde slogs förvisso ned, men det var inte ett totalt nederlag och Blanco kom även att spela en viktig roll i den peruanska vänstern senare, från slutet av 1970-talet och framåt. Han blev också invald i peruanska parlamentet, vilket visade att han hade ett folkligt stöd, trots att organisationen var relativt svag. Att man inte nådde längre kan vi till stor del ”tacka” maoistiska Sendero Luminoso för. Genom sin sektaristiska gerillalinje som verkar vara inspirerad av Pol Pot, lyckades ”Den lysande stigen” misskreditera den revolutionära vänstern och stärka den peruanska statens polisiära och militära repression vilket drabbade hela vänstern. Sendero Luminoso likviderade även fysiskt andra vänstermilitanter som man ansåg stå i dess väg, inklusive egna medlemmar och bondemilitanter som hade avvikande uppfattningar. Och Hugo Blanco hotade man att mörda.⁹

Med sin karakteristik av den latinamerikanska trotskismen så borde Debray också ha svårt att förklara hur det kan komma sig att trotskistiska organisationer under 1980-talet nådde stora framgångar i både Argentina och Mexiko, liksom det faktum att trotskister spelade en viktig roll i Brasilien under 1990-talet (som medlemmar i arbetarpartiet PT).

Sammanfattning

Debrays levererar en värtalig, utförlig och insiktsfull *kritisk* analys av vad som gick snett med gerillan i Latinamerika och varför. Ovan så har jag gett några glimtar av detta och den som är intresserad av denna viktiga problematik rekommenderas att ta en närmare titt på boken.

En stor brist i Debrays tänkande är att han halvt-om-halvt är fast i en etappsyn på revolutionen, även om hans version är mer flexibel än den traditionella stalinistiska. Men stadietänkandet gör att Debray inte förmår dra upp ramarna för en alternativ strategisk inriktning.

Debray visar att gerillalinjens i Latinamerika slog snett, och att det till stor del berodde på att den bedrevs av ett ”avantgarde” som var åtskilt från de stora massorna. Men han kan samtidigt inte helt ta avstånd från en sådan inriktning, utan lämnar frågan öppen för att den ska kunna tillämpas i en situation där förhållandena är mer gynnsamma. Det hade varit bättre om han tagit sig en ordentlig funderare över den strategiska inriktning som tar sin utgångspunkt i det som vi kan kalla för ”masslinjen”, men som han förkastade i sin tidigare bok [Revolution i revolutionen](#). ”Masslinjen” utgår inte från olika kampmetoder och kampformer, parlamentariska konstellationer, avantgardistiska aktioner osv, utan från *masskampen* och

⁸ Beskrivs utförligt i boken [Jord eller död](#) av Hugo Blanco.

⁹ Det är egentligen ganska avslöjande att Debray kritiskt tar upp både Bolivia och Hugo Blanco i sin bok [Revolution i revolutionen](#), men bara för att kritisera dem för att ha fört en masslinje, dvs mobilisera massorna i stället för att organisera en avantgardistisk gerilla enligt den modell som förrespråkades i den boken. Nu när gerillalinjens lidit bankrutt, då faller ju en stor del av den gamla kritiken platt till marken. Därför föredrar Debray att förbigå dessa exempel med tystnad.

massmobiliseringar. I det perspektivet ses väpnad kamp (gerilla eller annan) som en underordnad, kompletterande *taktik*, som kan komma att behöva tillgripas under vissa förhållanden, men *inte* som en strategisk inriktning.¹⁰

Utvecklingen efter 1975

En hel del har hänt i Latinamerika efter det Debray skrev sin *Kritik...*

Efter en lång rad nederlag för de latinamerikanska gerillorna lyckades till slut – 1979 – en vänsterrörelse bryta nederlagstrenden: Efter ett kortvarigt inbördeskrig lyckades nämligen sandinisterna, som hade ett omfattande folkligt stöd, störta den korrupta Somoza-regimen. Men tyvärr lyckades inte sandinisterna konsolidera sin makt. Den nicaraguanska revolutionen utsattes dock för hårda påfrestningar, i synnerhet efter att Reagan kommit till makten i USA och aktivt började att militärt och på andra sätt stödja det väpnade motståndet mot sandinisterna, de s k *contras*. Sandinisterna höll länge stånd, men besegrades till slut via valurnorna (på 1990-talet)¹¹.

Särskilt intressant är utvecklingen i Latinamerika från slutet av 1990-talet, då en vänstervåg började svepa över kontinenten och vänsterregeringar lyckades vinna regeringsmakten i flera länder.

Mest kända är Venezuela, där Hugo Chávez blev president 1999, och Bolivia, där Evo Morales blev president i början av 2006. I båda länderna har det genomförts ganska omfattande reformer till de arbetande massornas fördel.

Men även i andra länder har vänsterinriktade, reformvänliga partier eller partikoalitioner haft stora framgångar, t ex i Brasilien, Uruguay och Ecuador. Där har också genomförts en hel del viktiga reformer, även om de inte varit lika genomgripande som i Venezuela och Bolivia.

Tyvärr har nu vänstervågen tappat fart och flera av vänsterregeringarna står inför svåra problem (särskilt i Venezuela och Brasilien). Detta är egentligen inte så underligt för att det är inte möjligt att stoppa upp en revolution halvvägs: Förr eller senare måste den bestämt drivas vidare eller så kommer den att tvingas på reträtt.

OBS Jag har ovan inte diskuterat del 2 av Debrays arbete: [Eldprovet – Kritik av vapnen 2](#). Denna bok består av tre fallstudier: Venezuela, Uruguay (Tupamaros) och Guatemala. Alla tre gerillarörelserna misslyckades, bl a därför att de aldrig lyckades få en massbas. Resultatet blev att de isolerades och besegrades. Denna bok tillför dock inte särskilt mycket vad gäller teorin. Den kan därför ses som konkreta illustrationer av den problematik som beskrivs i första boken och som kommenterats ovan.

Martin F 25/3 2016

Lästips

Michel Löwy: [Marxismen i Latinamerika](#).

¹⁰ Det är just detta som diskuteras i [Argentina och Bolivia - ett bokslut](#) av Hugo Blanco m fl. I den texten återges även exempel på den kritik mot de uppfattningar som Debray framförde i [Revolution i revolutionen](#).

¹¹ Mer om detta, se [Den sandinistiska revolutionen](#), av Henri Weber (från 1983) och artiklarna [Valnederlaget i Nicaragua](#) av Paul Le Blanc, samt debatten mellan Lloyd D'Aguilar och Le Blanc: [Nicaragua - blandekonominns förändriska fallgrop](#) och [Nicaragua och revolutionär marxism](#)